

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

iln decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

XLI. Vtrum mansuetudo sit passio contraria iræ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

Ex posteriori autem capite vindictæ nimis vehementer concupitæ exundant spiritus vitales, totusque sanguis in partes superiores in tanta copia, & usque adeo inordinatè, vt non solum tollatur potestas perfectæ deliberandi per rationem, sicut in ebriis, sed etiam impediuntur membra corporis, & inter alia etiam lingua, quominus moueantur, atque operentur conuenienter. Cæterum sublati his excessibus ira moderata, aut non extremè immoderata, est maximæ, ac vehementis actiuitatis propter rationes superius propositas.

Q V Æ S T I O X L I.

Vtrum mansuetudo sit passio contraria iræ.

Videretur non esse passio, sed pura priuatio passionis iræ. 1. Quia nullum obiectum est specialiter contrarium obiecto iræ, quod possit esse motium mansuetudinis. Malo enim præfenti, quod est obiectum iræ, solum opponitur bonum præfens, aut possessum, quod non est obiectum mansuetudinis, sed delectationis. Repugnat autem specialis passio absque obiecto speciali, vt patet ex quæst. 2. Ergo mansuetudo non est specialis passio.

2. Apparente malo difficili iam iniacente, ac præfente, quod dictum, est, esse obiectum iræ, necesse est, appetitum; vel succumbere malo, & hoc fit per tristitiam vel inuadere, velleque expugnare causam læsam, & hoc pertinet ad iram. Neque enim est vllum medium inter hæc extrema, quia est impossibile appetitui, vt velit fugere tale malum, siquidem ponitur iam adesse, ac inesse. Ergo nullus posituius motus appetitus est contrarius directè, ac formaliter motui iræ, vel secundum accessum, & recessum, vt patet ex hac ratione, vel secundum prosecutionem, & fugam vt patet ex ratione præcedenti. Accedit his rationibus auctoritas D. Thomæ, qui illis vtitur coniunctim pro hac parte, quæst. 23. art. 3.

3. Stoliditas est pura priuatio. Ergo & mansuetudo. Patet consequentia, quia effectus non potest esse in plus, quàm causa. Stoliditas autem est vnica causa mansuetudinis in appetitu sensitivo secundum se dicente Philos. lib. 4. Ethic. cap. 5. sub initium: *Qui, & ob qua oportet, & sicut oportet, & quando, & in quos oportet, non irascuntur, hi profecto esse stolidi videntur.* Et probat immediatè: *Qui enim non irascitur, neque videtur sentire, neque dolore affici, neque esse idoneus ad vltiscendum.* Quæ omnia sunt purè priuatiua.

4. Colores medij nullum habent contrarium præter extrema, ex quorum mixtione coalescunt, vt dicit in hanc ipsam rem D. Thomas quæst. 46. art. 1. ad 2. eademque est ratio de tepido, deque alijs qualitatibus perfectæ medietatis. Ira autem est passio composita, seu quasi composita ex passionibus inuicem contrariis, vt dictum est quæst. 38. Ergo ira nullam habet passionem specialiter sibi contrariam.

Respondetur. Eadem, credo ratione visum est D. Thomæ, ac deinde alijs mansuetudinem esse puram priuationem in appetitu sensitivo, qua nonnullis alijs ante D. Thomam visum fuit desperationem esse puram priuationem spei, vt innuit idem D. Thomas quæst. 40. artic. 4. Quia videlicet mansuetudo, sicut etiam desperatio, nullam inducit per se operationem exteriorem, sed solum suspendit operationem, quæ futura fuisset mouente spe, aut ira, atque affectus inferiores motum plerumque operationibus ipsorum exterioribus. Cæterum considerata attentè natura motui, propter quod quis

irascitur, & mansuescit, probabilius apparet, mansuetudinem in appetitu etiam sensitivo esse effectum posituum directè contrarium iræ, secundum accessum, & recessum, ad eum modum, quo dictum est superius de spe, desperatione, de audacia, & timore ignauo. Certè Philosophus eodè modo astruit contrarietatem in illis, atque in istis. Dicit enim lib. 2. Rhet. cap. 3. *Verum quoniam irasci, & mansuetum esse, contraria sunt, & ira mansuetudini contrarium.* Et licet lib. 4. Ethic. cap. 5. post initium videatur dubitare de hoc puncto, dum dicit: *At defectus* (nempe iræ,) *sive ira vacuitas quædam sit, sive quippiam aliud, vituperatur.* Quia tamen ibidem, & maxime in indicato loco Rhetoricæ assignat ex professio motium, & causam posituam specialem mansuetudinis perinde, atque aliarum passionum, idque discutendum proponat in illos cap. 3. dum præmittit: *Dicendum nunc est quomodo se habentes mansueti sunt, & quibus, & quas ob res:* dubitari minimè potest, quin Philosophus mansuetudinem censuerit esse affectum posituum, sicut desperationem, & timorem. Ratio est quia motium iræ non est malum præfens secundum se, sed quatenus vindicabile diffculter, vt ostensum est supra quæst. 39. Sicut ergo insurgit affectus iræ apparente excessu virtutis propriæ ad vindicandum supra vim causæ læsæ, & apparente præterea magnitudine mali paruipensionis cum præponderantia supra malum arduitat in opere vindicandi: ita etiam subsequitur affectus mansuetudinis apparente excessu contrario secundum alterutram, vel vtramque eam comparisonem. Tam nimirum idoneum motium est ad nolendum opus vindicatum, quod causa læsa appareat maiorum virium, quàm vt expugnetur à patiente, vel quod imminet maius malum ex impugnatione, seu conatu expugnandi eandem causam læsam, quàm malum inflicturn per ipsam; quàm est idoneum motium ad volendum vindictam contrarius excessus vtroque apparens, vt præminens absolute quoad vtramlibet partem. Datur igitur motium speciale ad affectum posituum mansuetudinis, seu nolitionis vindictæ, non secus quam ad affectum posituum iræ, seu intentionis vindictæ. Eadem profecto ratione, qua idem proportionaliter dictum est superius de desperatione, & timore. Dictum nempe est superius vniuersaliter quæst. 2. affectus irascibilis ferri ad obiectum compositum ex bono & malo, atque appetitum sensituum determinari ad prosecutionem, & fugam, seu potius ad accessum, & recessum, secundum præponderantiam bonitatis supra malitiam sibi adiunctam, vel malitiæ supra bonitatem, cui adiacet. Cum ergo bonum intentum per iram sit coniunctum cum malo arduitat, & difficultatis afficientis opus vindicatum, fierique possit, vt hæc ratio malitiæ appareat præponderans illi bonitati, fieri vtiq; potest, vt appetitus sensitui determinetur per affectum posituum ad recedendum ab opere vindicandi. Atque in hoc ratio mansuetudinis consistit. Dicendum igitur potius videtur, mansuetudinem esse affectum posituum, & passionem directè contrariam iræ & non puram priuationem. Necesse porro nequaquam est quidquam addere specialiter pro expositione huius affectus. Sufficit namque monere, illi conuenire opposita omnia eorum, quæ dicta sunt de ira.

Ad 1. & 2. patet sufficienter ex dictis. Supponitur enim in vtraque ea ratione motium iræ esse malum inflicturn irato, secundum se consideratum, nec attenditur ad gradum vindicabilitatis, seu potentia ad vindicandum, & conuenientia operandi in ordine ad vindictam. Quod tamen est speciale in ira, & discretium eius à tristitia. Idemque est

capax determinandi appetitum ad accessum, & ad recessum, iuxta explicatum præponderantia modum.

Art. 1. Ad 3. Non tribuit Philosophus stoliditatem quamlibet cessationem iræ, & mansuetudinem qualitercunque contingentem, sed solum cessationem iræ, quando, & ob quæ & oportet irasci. Quod quidem quia viriosum, ac defectuosum est, necesse est, in priuatione eatenus situm esse. De reliquo Philosophus laudat ibidem, laudantque omnes mansuetudinem, quando adest ratio sufficiens, qualis nuper exposita est, omittendi opus vindictarum. Vnde mansuetudo eatenus est affectus positus.

Art. 2. Nota hic obiter mansuetudinem esse difficilem, & facilem, minusque placabilem iram in iis in quibus ratio, & discursus est debilis, ac imperfectus. Quæ de causa mulieres sunt maximè iracundæ, minimèque placabiles, iuxta illud Eccl. 25. 23. *Non est ira super iram mulieris.* Dictum namque est supra ex Philosopho, iram esse cum ratione, sed imperfecta, nempe nunciante malum, & instigante ad vindictam, & nondum præcipiente modum eius. Præuertit enim ira ultimum, & perfectum dictamen rationis, sicut famuli præcipitanter obsequio si præuertunt nonnunquam ultimarum determinationem, & expressionem domini præcipientis. Quo exemplo, & canis custodis domus aut gregis exponit rem hanc Philos. lib. 7. Ethic. cap. 6. initio. Quapropter quorum est imperfecta ratio, uti est maximè in feminis; nec non in extremis ætatibus viro- rum, atque in principio ebrietatis ira est facili- or, maior, ac diuturnior. Quia habent discursum, quan- tus sufficit ad irascendum, & non habent, quantus sufficit ad perfectam comparisonem eorum, quæ interueniunt in ira. Sed in iis, qui sunt valde stu- pidi, ac hebetes, deest insuper ratio, quanta sufficit ad æstimandum honorem, & iacturam illatam per paruipensionem, ideòque vel omittunt iram, per puram eius priuationem, vel concipiunt affectum mansuetudinis stultum, minimèque proportiona- tum naturæ mali, cui subsunt, sicut ij, qui sunt mul- tum ebrij. Quo pertinet posterior pars testimonij, quo utitur obiectio ex Philosopho.

Ad 4. Exempla obiectionis petuntur ex iis, in quibus nulla est præeminentia vllius contrariorum confluentium in vnum, ideòque nihil conuincunt circa iram. Quæ videlicet concipi non potest, quin præponderet ratio bonitatis, quam prosequitur, dif- ficultati, per quam illa redditur ardua. Vnde exi- stente præponderantia contraria difficultatis, sequi- tur recessus ab eadem bonitate. Quod fit per affe- ctum mansuetudinis, quæ ob eam rationem omittit opus vindictæ; atque ad hanc omissionem subsequi- tur deinde noua tristitia de malo inuindicationis. Videatur quæst. 2. ab art. 6.

QVÆSTIO XLII.

*Virum omnes species passionum diuidantur
in innaturales, & naturales; finitas,
& infinitas?*

Videtur neutra diuisio subsistere posse 1. Quia passiones omnes sunt affectus intentionales, ac animales. Naturale autem contraponitur intentionali, ac animali. Ergo nulla passio dici potest naturalis.

2. Si quæ essent passiones non naturales, eo ipso essent rationales, ac intellectuales: quia ratio contra- ponitur naturæ, & contra naturam diuiditur, ut

habetur ex lib. 2. Physic. sub initium, & textu 19. Repugnat autem passiones aliquas esse rationales, intellectuales: quia de conceptu passionis est, ut sit actus appetitus sensitui, uti positum est quæst. 1. Repugnat autem actui appetitus sensitui, ut dirigatur ratione, seu cognitione propria intellectus, ac proinde ut sit rationalis, ac intellectualis. Omnis enim virtus appetitiua commensuratur adæquatè cognitioni sui generis, nec eius limites prætergre- di potest, atque adeo appetitus sensituius solo sensu dirigi, mouerique potest. Ergo nullæ sunt passiones non naturales.

3. Omnis diuersitas passionum dependet ex obie- ctorum diuersitate secundum virtutem motiuam ap- petitus, ut patet ex quæst. 2. Diuersitas autem ob- iectorum appetitus, naturalium, & non naturalium, seu quæ apprehenduntur per sensum, quæque per intellectum, est purè materialis. Quia virtus motiua obiecti, ex cuius sola diuersitate specifica oritur di- uersitas specifica affectuum, sicut dictum est superius non semel cum D. Thoma, est eadem, eodemque modo mouet, siue proponatur per sensum, siue per intellectum. Ergo diuisio passionum in naturales, & non naturales est purè materialis, ac propterea ad considerationem scientificam nequaquam per- tinet.

4. Omnes aliæ passiones terminantur ad affe- ctum delectationis tanquam ad finem suum, & cen- trum. Vnde si aliquæ aliæ species passionum diui- derentur in naturales, & non naturales, delectatio- num quoque aliæ forent naturales, & aliæ non na- turales. Repugnat autem delectatio non naturalis. Primum quia delectatio est passio quietatiua animalis, ut dictum est quæst. 17. Repugnat autem esse quietatiuum, quod non est naturale: quia vnumquodque quiescit in eo solum, quod est sibi connaturale, sicut corpora in solo loco sibi connaturali quiescunt. Se- cundo quia quod non est naturale, est violentum. Omne autem violentum est contristatiuum potius, quàm delectatiuum, ut habetur ex Philos. lib. 1. Rhet. cap. 11. sub initio. Demum quia illud solum est delectabile, quod constituit secundum naturam, ut dictum est in eadem quæstione ex Philosopho. Quidquid autem constituit secundum naturam, est naturale.

5. Ij solum motus dicuntur naturales, ad quos in- clinat natura. Sunt autem aliquæ species passionum, seu affectuum, ad quos non inclinatur natura. Nec enim inclinatur natura ad timorem, & dolorem, seu tristitiam, neque ad spem, audaciam, & iram. Quia priores duo affectus sunt circa obiectum, cui repu- gnatur natura. Posteriores verò, propter necessariam comparisonem multiplicis rationis obiecti, tran- scendunt limites appetitus naturalis, seu innati. Ergo non omnes passionum species diuiduntur in natu- rales, & non naturales, sed aliquæ ex suo conce- ptu vniuersali sunt nonnaturales, seu supra naturam, & excedentes appetitum innatum.

6. Omnis affectus est prosequitiuus boni conue- nientis, vel reiectiui mali inconuenientis. Neu- trum autem procedit in infinitum. Et quidem nul- lum conueniens finito, qualis est appetitus sensi- tiuus potest esse infinitum: quia omne conueniens est proportionatum subiecto, cui conuenit, eidem- que congruit. Infinitum autem nullum est propor- tionatum, & congruens finito. Iam inconueniens, cum sit priuatiuum conuenientis, eisdem cum ipso limitibus continetur. Nullus igitur affectus, siue na- turalis sit, siue non naturalis, potest esse infinitus.

7. Delectatio est terminus omnium aliorum affe- ctuum; ita ut omnis affectus, vel sit delectatio, vel tendat ad delectationem. Nulla autem delectatio est infinita;